॥ उदकशान्ति-मन्त्राः॥

कुणुष्व पाजः प्रसितिं न पृथ्वीं याहि राजेवामेवा १ इभेन। तृष्वीमन् प्रसितिं द्रूणानोऽस्तांसि

विध्यं रक्षस्तिपिष्ठैः। तर्व भ्रमासं आशुया पंतन्त्यनुं स्पृश धृष्ता शोशुंचानः। तपूर्ध्यग्ने जुह्वां पतुङ्गानसन्दितो वि सृंज विष्वंगुल्काः। प्रित स्पशो वि सृंज तूर्णितमो भवां पायुर्विशो अस्या अदंब्यः। यो नों दूरे अघशर्षसो यो अन्त्यग्ने मार्किष्टे व्यथिरा दंधर्षीत्॥१॥ उदंग्ने तिष्ठ प्रत्याऽऽतंनुष्व न्यंमित्रार्थ ओषतात्तिग्महेते। यो नो अरांतिर समिधान चक्रे नीचा तं धृक्ष्यत्सं न शुष्कम्ं। ऊर्ध्वो भंव प्रिते विध्याध्यस्मदाविष्कृंणुष्व दैव्यांन्यग्ने। अवं स्थिरा तंनुहि यातुजूनां जामिमजांमिं प्र मृंणीहि शत्रून्। स ते जानाति सुमृतिं यंविष्ठ य ईवंते ब्रह्मंणे गातुमैरंत्॥२॥

विश्वांन्यस्मै सुदिनांनि रायो द्युम्नान्यर्यो वि दुरों अभि द्यौंत्। सेदंग्ने अस्तु सुभगंः सुदानुर्यस्त्वा नित्येंन ह्विषा य उक्थैः। पिप्नीषित् स्व आयुंषि दुरोणे विश्वेदंस्मै सुदिना साऽसंदिष्टिः। अर्चामि ते सुमृतिं घोष्युर्वाख्सं ते वावातां जरतामियङ्गीः॥३॥

स्वश्वांस्त्वा सुरथां मर्जयमास्मे क्षत्राणिं धारयेरनु द्यून्। इह त्वा भूयां चंरेदुप् त्मन्दोषां-वस्तर्दीदिवाश्समनु द्यून्। कीडंन्तस्त्वा सुमनंसः सपेमाभि द्युम्ना तंस्थिवाश्सो जनांनाम्। यस्त्वा स्वश्वः सुहिरण्यो अंग्न उपयाति वस्तुंमता रथेन। तस्यं त्राता भंवसि तस्य सखा यस्तं आतिथ्यमानुषग्जुजोषत्। महो रुजामि बन्धुता वचोभिस्तन्मां पितुर्गोतंमादन्वियाय॥४॥ व्यं नो अस्य वच्नसिक्षकिदि दोर्वरिविष्य सकतो दर्मनाः। अस्वप्रजस्तरणंयः स्रोवा

त्वं नों अस्य वचंसिश्चिकिद्धि होतंर्यविष्ठ सुऋतो दमूंनाः। अस्वंप्रजस्तरणंयः सुशेवा अतंन्द्रासोऽवृका अश्रंमिष्ठाः। ते पायवंः सुप्रियंश्चो निषद्याऽग्ने तवं नः पान्त्वमूर। ये पायवों मामतेयं ते अग्ने पश्यंन्तो अन्धं दुंरितादरंक्षन्। रुरक्ष तान्थ्सुकृतों विश्ववेदा दिफ्संन्त इद्रिपवो ना हं देभुः॥५॥

त्वयां वय संधन्यंस्त्वोतास्तव प्रणीत्यश्याम् वाजान्। उभा शरसां सूदय सत्यतातेऽनुष्टुया कृंणुह्यह्रयाण। अया तें अग्ने समिधां विधेम् प्रति स्तोम श्रष्टयमांनं गृभाय। दहाऽशसों रक्षसंः पाह्यंस्मान्द्रुहो निदोऽमित्रमहो अवद्यात्। रक्षोहणं वाजिनमाऽऽजिंघिमि मित्रं प्रथिष्टमुपं यामि शर्मं। शिशांनो अग्निः ऋतुंभिः समिद्धः स नो दिवा स रिषः पांतु नक्तम्॥६॥

उदकशान्ति-मन्त्राः वि ज्योतिषा बृहता भाँत्यग्निराविर्विश्वांनि कृणुते महित्वा। प्रादेवीर्मायाः संहते दुरेवाः शिशींते शृङ्गे रक्षेंसे विनिक्षें। उत स्वानासों दिविषंन्त्वग्नेस्तिग्मायुंधा रक्षंसे हन्त्वा उं। मदें चिदस्य प्ररुंजन्ति भामा न वंरन्ते परिबाधो अदेवीः॥७॥[१.२.१४]

इन्द्रं वो विश्वतस्परि हर्वामहे जर्नेभ्यः। अस्माकंमस्तु केवंलः। इन्द्रं नरों नेमधिता हवन्ते यत्पार्या युनजंते धियस्ताः। शूरो नृषांता शवंसश्चकान आ गोमंति व्रजे भंजा त्वं नः।

इन्द्रियाणि शतऋतो या ते जर्नेषु पुश्चसुं। इन्द्र तानिं तु आ वृंणे। अनुं ते दायि मह इंन्द्रियायं सत्रा ते विश्वमन् वृत्रहत्ये। अनु क्षत्रमन् सहो यज्त्रेन्द्रं देवेभिरन् ते नृषह्यै॥८॥ आ यस्मिन्थ्सप्त वांसवास्तिष्ठन्ति स्वारुहों यथा। ऋषिंर्ह दीर्घश्रुत्तंम इन्द्रंस्य घर्मो

अतिथिः। आमासुं पक्वमैरंय आ सूर्य रे रोहयो दिवि। घर्मं न सामन्तपता सुवृक्तिभिर्जुष्टं गिर्वणसे गिरंः। इन्द्रमिद्गाथिनों बृहदिन्द्रंमुर्केभिर्किणंः। इन्द्रं वाणीरनूषत। गायंन्ति त्वा गायत्रिणोऽर्चन्त्यर्कमर्किणः॥९॥

ब्रुह्माणंस्त्वा शतऋत्वुद्वर्शमिंव येमिरे। अर्ह्होमुचे प्र भेरेमा मनीषामोषिष्ठदावन्ने सुमृतिं गृणानाः। इदिमिन्द्रं प्रति हुव्यं गृभाय सत्याः सन्तु यजमानस्य कार्माः। विवेष यन्मा धिषणां जुजान स्तवैं पुरा पार्यादिन्द्रमह्नं। अर्ह्सा यत्रं पीपर्द्यथां नो नावेव यान्तंमुभयें हवन्ते। प्र सुम्राजं प्रथममध्वराणांम १ हो मुचं वृष्भं यज्ञियांनाम्॥ १०॥

अपां नपातमिश्वना हयन्तमस्मिन्नर इन्द्रियं धत्तमोजः। वि न इन्द्र मृधो जिह नीचा येच्छ पृतन्यतः। अधस्पदं तमीं कृधि यो अस्मा । अभिदासंति। इन्द्रं क्षत्रम्भि वाममोजोऽजांयथा वृषभ चर्षणीनाम्। अपांऽनुदो जनमिनित्रयन्तमुरुं देवेभ्यों अकृणोरु लोकम्। मृगो न भीमः कुंचरो गिरिष्ठाः पंरावत आ जंगामा परंस्याः॥११॥ सुक र सुर्शायं पुविमिन्द्र तिग्मं वि शत्रून् ताढि वि मृधों नुदस्व। वि शत्रून् वि मृधों नुद् वि

वृत्रस्य हर्नू रुज। वि मन्युमिन्द्र भामितोऽमित्रंस्याभिदासंतः। त्रातारमिन्द्रंमवितारमिन्द्रः हवेंहवे सुहव् शूरिमन्द्रम्। हुवे नु शुक्रं पुंरुहूतिमन्द्रई स्वस्ति नो मुघवां धात्विन्द्रः। मा तें अस्या संहसावन परिष्टावधायं भूम हरिवः परादै॥१२॥ त्रायंस्व नोऽवृकेभिर्वरूथैस्तवं प्रियासंः सूरिषुं स्याम। अनंवस्ते रथमश्वांय तक्षुन् त्वष्टा

वर्जं पुरुह्त द्युमन्तम्। ब्रह्माण् इन्द्रं मृहयंन्तो अर्केरवर्धयुन्नहंये हन्तवा उं। वृष्णे यत्ते

वृषंणो अर्कमर्चानिन्द्र ग्रावांणो अदितिः स्जोषाः। अनुश्वासो ये प्वयोऽर्था इन्द्रेषिता अभ्यवंतिन्त् दस्यून्॥१७॥[१.६.१२] यतं इन्द्र भयांमहे ततों नो अभयं कृषि। मध्वञ्छग्धि तव तन्नं ऊतये विद्विषो विमृधों

महा इन्द्रों वर्ज्रबाहुः षोड्शी शर्म यच्छतु। स्वस्ति नो मघवां करोतु हन्तुं पाप्मानं यौऽस्मान् द्वेष्टिं। स्जोषां इन्द्र सर्गणो मुरुद्धिः सोमं पिब वृत्रहञ्छूर विद्वान्। जिहि शत्रू रूपमृधोनुद्स्वाथाभयं कृणु हि विश्वतो नः॥१८॥ ये देवाः पुरः सदोऽग्नि नैत्रा रक्षोहणस्ते नः पान्तु

जिह। स्वस्तिदा विशस्पतिवृत्रहा विमृधों वृशी। वृषेन्द्रः पुर एतुं नः स्वस्तिदा अभयङ्करः।

ते नोंऽवन्तु तेभ्यो नम्स्तेभ्यः स्वाहा ये देवा देक्षिण्सदो यमनेंत्रा रक्षोहण्स्ते नेः पान्तु ते नोंऽवन्तु तेभ्यो नम्स्तेभ्यः स्वाहा ये देवाः पश्चात् सर्दः सवितृ नेंत्रा रक्षोहण्स्ते नेः पान्तु

ते नोंऽवन्तु तेभ्यो नम्स्तेभ्यः स्वाहा ये देवा उत्तर्सदो वर्रुणनेत्रा रक्षोहणस्ते नः पान्तु

ते नोंऽवन्तु तेभ्यो नम्स्तेभ्यः स्वाहा ये देवा उंपरिषदो बृह्स्पतिनेत्रा रक्षोहण्स्ते नंः पान्तु ते नोंऽवन्तु तेभ्यो नम्स्तेभ्यः स्वाहाऽग्नये रक्षोघ्ने स्वाहां यमायं रक्षोघ्ने स्वाहां सिवते रक्षोघ्ने स्वाहा

वर्रणाय रक्षोघ्ने स्वाहा बृह्स्पतंये दुवस्पते रक्षोघ्ने स्वाहाँ॥१९॥

अग्निरायुंष्मान्थ्स वन्स्पतिभिरायुंष्मान्तेन् त्वाऽऽयुषाऽऽयुंष्मन्तं करोमि सोम् आयुंष्मान्थ्स ओषंधीभिरायुंष्मान्तेन् त्वाऽऽयुषाऽऽयुंष्मन्तं करोमि यज्ञ आयुंष्मान्थ्स दक्षिणाभिरायुंष्मान्तेन् त्वाऽऽयुषाऽऽयुंष्मन्तं करोमि ब्रह्मायुंष्मत्तद् ब्राँह्मणैरायुंष्मत्तेन् त्वाऽऽयुषाऽऽयुंष्मन्तं करोमि ब्रह्मायुंष्मन्तद् ब्राँह्मणैरायुंष्मन्तेन् त्वाऽऽयुषाऽऽयुंष्मन्तं करोमि॥२०॥

या वांमिन्द्रा वरुणा यत्व्यां त्नूस्तयेमम हंसो मुश्चतम्। या वांमिन्द्रा वरुणा सहस्यां त्नूस्तयेमम हंसो मुश्चतम्।

या वंिमन्द्रा वरुणा रक्षस्यां तुनूस्तयेमम १ हंसो मुश्रतम्। या वंिमन्द्रा वरुणा तेज्स्यां तुनूस्तयेमम १ हंसो मुश्रतम्॥२१॥ यो वंिमन्द्रा वरुणा द्विपाथ्सुं पृशुषु स्नामस्तं वंिमतेनावं यजे यो वंिमन्द्रा वरुणा चतुंष्पाथ्सु स्नामस्तं वंिमतेनावं यजे यो वंिमन्द्रा वरुणा गोष्ठे स्नामस्तं वंिमतेनावं यजे यो वंिमन्द्रा वरुणा गोष्ठे स्नामस्तं वंिमतेनावं यजे यो वंिमन्द्रा वरुणा गृहेषु स्नामस्तं वंिमतेनावं यजे यो वंिमन्द्रा वरुणापसु स्नामस्तं वंिमतेनावं यजे यो वंिमन्द्रा वरुणोषंधीषु स्नामस्तं वंिमतेनावं यजे यो वंिमन्द्रा वरुणोषंधीषु स्नामस्तं वंिमतेनावं यजे यो वंिमन्द्रा वरुणोषंधीषु स्नामस्तं वंिमतेनावं यजे

अग्नं यशस्विन् यशंसे मर्मप्येन्द्रांवतीमपंचितीमिहावंह। अयं मूर्धा पंरमेष्ठी सुवर्चाः समानानांमृत्तमश्लोको अस्तु॥ भृद्रं पश्यन्त उपंसेदुरग्ने तपो दीक्षामृषंयः सुवर्विदंः। ततः क्षृत्रं बलमोर्जश्च जातं तद्स्मै देवा अभि सन्नंमन्तु॥ धाता विधाता पंरमोतस्नशृक् प्रजापंतिः परमेष्ठी विराजां। स्तोमाश्छन्दाः सि निविदोम आहुरेतस्मै राष्ट्रमभिसन्नंमाम॥ अभ्यावंतिध्वमुप्मेतंसाक म्यः शास्ताऽधिपतिर्वो अस्तु। अस्य विज्ञानमनुसः रंभध्विममं पश्चादनं जीवाथ सर्वे॥२३॥

॥ राष्ट्रभृतम्॥

ऋताषाङ्गतथांमाग्निर्गन्थर्वस्तस्यौषंथयोऽपस्यस् ऊर्जो नाम् स इदं ब्रह्मंक्षत्रं पांतु ता इदं ब्रह्मंक्षत्रं पांन्तु तस्मै स्वाहा ताभ्यः स्वाहां स॰हितो विश्वसांमा सूर्यो गन्धर्वस्तस्य मरींचयोऽपस्यस्यं आयुवो नाम् स इदं ब्रह्मंक्षत्रं पांतु ता इदं ब्रह्मंक्षत्रं पांन्तु तस्मै स्वाहा ताभ्यः स्वाहां सुषुम्णः सूर्यरिश्मश्चन्द्रमां गन्धर्वस्तस्य नक्षंत्राण्यऽपस्यस्यो बेकुरयो नाम् स इदं ब्रह्मंक्षत्रं पांतु ता इदं ब्रह्मंक्षत्रं पांन्तु तस्मै स्वाहा ताभ्यः स्वाहां भुज्यः सुंपूर्णो यज्ञो गन्धर्वस्तस्य दक्षिणा अपस्यसंस्तवा नाम् स इदं ब्रह्मंक्षत्रं पांतु ता इदं ब्रह्मंक्षत्रं पांन्तु तस्मै स्वाहा ताभ्यः स्वाहां स इदं ब्रह्मंक्षत्रं पांतु ता इदं ब्रह्मंक्षत्रं पांन्तु तस्मै स्वाहा ताभ्यः स्वाहां स इदं ब्रह्मंक्ष्रत्रं पांतु ता इदं ब्रह्मंक्ष्रत्रं पाँन्तु तस्मै स्वाह्य ताभ्यः स्वाहेषिरो विश्वव्यंचा वातों गन्ध्वंस्तस्यापोंऽप्रस्तरसों मुदा नाम् स इदं ब्रह्मंक्ष्रत्रं पांतु ता इदं ब्रह्मंक्ष्रत्रं पाँन्तु तस्मै स्वाह्य ताभ्यः स्वाहाँ। भुवंनस्य पते यस्यं त उपिरं गृहा इह चं। स नों रास्वाज्यांनि र रायस्पोष र सुवीर्य रं संवथ्सरीणा र स्वस्तिम्। (स्वाहां)।

प्रजापंतिर्विश्वकंमां मनों गन्धुर्वस्तस्यंख्सामान्यंपसुरसो वह्नंयो नाम्

प्रमेष्ठिधिपतिर्मृत्युर्गन्थर्वस्तस्य विश्वंमपस्यसो भुवो नाम् स इदं ब्रह्मंक्षत्रं पातु ता इदं ब्रह्मंक्षत्रं पान्तु तस्मै स्वाहा ताभ्यः स्वाहां सिक्षेतिः सुभूतिर्भद्रकृथ्सुवंवान्यर्जन्यो गन्धर्वस्तस्यं विद्युतौऽपस्यसो रुचो नाम् स इदं ब्रह्मंक्षत्रं पातु ता इदं ब्रह्मंक्षत्रं पान्तु तस्मै स्वाहा ताभ्यः स्वाहां दूरे हैतिरमृड्यो मृत्युर्गन्धर्वस्तस्यं प्रजा अपस्यसो भीरुवो नाम् स इदं ब्रह्मंक्षत्रं पातु ता इदं ब्रह्मंक्षत्रं पान्तु तस्मै स्वाहा ताभ्यः स्वाहा

चार्रः कृपणकाशी कामो गन्धर्वस्तस्याधयौँऽपस्तरसंः शोचर्यन्तीर्नाम् स इदं ब्रह्मंक्षत्रं पांतु ता इदं ब्रह्मंक्षत्रं पांन्तु तस्मै स्वाहा ताभ्यः स्वाहा स नो भुवनस्य पते यस्यं त उपिरं गृहा इह चं। उरु ब्रह्मंणेऽस्मै क्षत्राय मिह् शर्म यच्छ (स्वाहाँ)॥

नमों अस्तु सुर्पेभ्यो ये के चं पृथिवीमन्। ये अन्तरिक्षे ये दिवि तेभ्यः सुर्पेभ्यो नर्मः॥ येंऽदो रोंचने दिवो ये वा सूर्यस्य रुश्मिषुं। येषांमुफ्सु सर्दः कृतं तेभ्यः सुर्पेभ्यो नर्मः॥ या इषंवो यातुधानांनां ये वा वनस्पती १ रन्। ये वांऽवटेषु शेरते तेभ्यः सुर्पेभ्यो नर्मः॥

॥ पञ्चचोडाः ॥

अयं पुरो हरिकेशः सूर्यरिशम्स्तस्यं रथगृथ्सश्च रथौजाश्च सेनानिग्राम्ण्यौ पुञ्जिकस्थला चं कृतस्थला चाँफ्सरसौं यातुधानां हेती रक्षार्रिस प्रहेतिस्तेभ्यो नम्स्ते नों मृडयन्तु ते यं द्विष्मो यश्चं नो द्वेष्टि तं वो जम्भे दधामि।

अयं दंक्षिणा विश्वकंर्मा तस्यं रथस्वनश्च रथं चित्रश्च सेनानिग्रामण्यौ मेनका चं सहजन्या चौफ्सरसौ दुङ्कावंः पुशवों हेतिः पौरुषयोवधः प्रहेतिस्तेभ्यो नमुस्ते नो मृडयन्तु ते यं द्विष्मो यश्चं नो द्वेष्टि तं वो जम्भें दधामि।

अयं पृश्चाद्विश्वव्यंचास्तस्य रथंप्रोतृश्चासंमरथश्च सेनानिग्रामृण्यौ प्रम्लोचंन्ती चानुम्लोचंन्ती चाप्सरसौ सूर्पा हेतिर्व्याघ्राः प्रहेतिस्तेभ्यो नम्स्ते नो मृडयन्तु ते यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तं वो जम्भे दथामि।

अयमुंत्त्राथ्संयद्वंसुस्तस्यं सेन्जिचं सुषेणंश्च सेनानिग्राम्ण्यौं विश्वाचीं च घृताचीं चाफ्स्रसावापों हेतिर्वातः प्रहेतिस्तेभ्यो नम्स्ते नों मृडयन्तु ते यं द्विष्मो यश्चं नो द्वेष्टि तं वो जम्भें दथामि।

अयमुपर्यवांग्वंसुस्तस्य तार्क्ष्यश्चारिष्टनेमिश्च सेनानिग्राम्ण्यांवुर्वशीं च पूर्वचित्तिश्चापस्रसौं विद्युद्धेतिरेवस्फूर्ज्नप्रहेतिस्तेभ्यो नम्स्ते नों मृडयन्तु ते यं द्विष्मो यश्चं नो द्वेष्टि तं वो जम्भे दधामि।

॥ अप्रतिरथम् ॥

(तैत्तिरीयसंहितायां काण्डः – ४/प्रश्नः – ६/अनुवाकः – ४)

आशुः शिशांनो वृष्भो न युध्मो घंनाघनः क्षोभंणश्चर्षणीनाम्। सङ्कन्दंनोऽनिमिष एंकवीरः श्वर सेनां अजयत् साकिमिन्द्रंः। सङ्कन्दंनेनानिमिषेणं जिष्णुनां युत्कारेणं दुश्चवनेनं धृष्णुनां। तिदन्द्रेण जयत् तथ्संहध्वं युधो नर् इषुंहस्तेन् वृष्णां। स इषुंहस्तैः सिनंषिङ्गिभिर्वशी सङ्स्रंष्टा स युध् इन्द्रों गणेनं। स्र्सृष्टुजिथ्सोम्पा बांहुश्ध्यूर्ध्वधंन्वा प्रतिहिताभिरस्तां। बृहंस्यते पिरं दीया रथेन रक्षोहाऽमित्रारं अपबाधंमानः। प्रभुञ्जन्थसेनाः प्रमृणो युधा जयंत्रस्माकंमेध्यविता रथांनाम्। गोत्रभिदं गोविदं वर्ज्ञबाहुं जयंन्तमज्मं प्रमृणन्तमोजंसा। इमर संजाता अनुं वीरयध्वमिन्द्ररं सखायोऽनु सर् रंभध्वम्। बृलुविज्ञायः स्थिवेरः प्रवीरः सहंस्वान् वाजी सहंमान उग्रः। अभिवीरो अभिसंत्त्वा सहोजा जैत्रमिन्द्र रथमा तिष्ठ गोवित्। अभि गोत्राणि सहंसा गाहंमानोऽदायो वीरः श्वतमंन्युरिन्द्रः।

दुश्चवनः पृतनाषाडंयुध्यौऽस्माक् १ सेनां अवतु प्र युथ्स्। इन्द्रं आसां नेता बृह्स्पित्दिक्षिणा यज्ञः पुर एतु सोमः। देवसेनानांमभिभञ्जतीनां जयन्तीनां मुरुतों यन्त्वग्रैं। इन्द्रंस्य वृष्णो वर्रणस्य राज्ञं आदित्यानां मुरुता १ शर्षं उग्रम्। महामनसां भवनच्यवानां घोषों देवानां जयंतामुदंस्थात्। अस्माक्मिन्द्रः समृतेषु ध्वजेष्वस्माकं या इषवस्ता जयन्तु।

अस्मार्कं वीरा उत्तरे भवन्त्वस्मान् देवा अवता हवेषु। उद्धेर्षय मघवन्नायुंधान्युत् सत्त्वेनां मामकानां महार्रसि। उद्देत्रहन् वाजिनां वाजिनान्युद्रथानां जयंतामेतु घोषंः। उप प्रेत जयंता नरः स्थिरा वंः सन्तु बाहवंः। इन्द्रों वः शर्म यच्छत्त्वनाधृष्या यथाऽसंथ। अवसृष्टा पर्रा पत शरंत्र्ये ब्रह्मंसर्शिता।

गच्छामित्रान् प्रविश् मैषां कं चनोच्छिषः। मर्माणि ते वर्मभिश्छादयामि सोमस्त्वा राजाऽमृतेनाभिवस्ताम्। उरोवरीयो वरिवस्ते अस्तु जयन्तं त्वामनं मदन्तु देवाः। यत्र बाणाः सम्पतिन्त कुमारा विशिखा इंव। इन्द्रो नस्तत्रं वृत्रहा विश्वाहा शर्म यच्छतु॥ शं चं मे मयश्च मे प्रियं चं मेऽनुकामश्चं मे कामश्च मे सौमनसश्चं मे भद्रं चं मे श्रेयश्च मे वस्यश्च मे यश्चश्च मे भग्नश्च मे द्रविणं च मे यन्ता चं मे धर्ता चं मे क्षेमश्च मे धृतिश्च मे विश्वं च मे महंश्च मे स्विचं मे ज्ञात्रं च मे सूर्श्च मे प्रसूर्श्च मे सीरं च मे ल्यश्चं म ऋतं चं मेऽमृतं च मेऽनामयच मे जीवातुश्च मे दीर्घायुत्वं चं मेऽनिमृतं च मेऽभंयं च मे सूर्यां च मे सूर्वां च मे सूर्विचं च मे॥

॥ विहव्यम्॥

ममाँग्ने वर्चो विह्वेष्वंस्तु वयं त्वेन्थांनास्तुन्वं पुषेम। मह्यं नमन्तां प्रदिश्श्वतंस्रुस्त्वयाऽध्यंक्षेण् पृतंना जयेम। ममं देवा विह्वे संन्तु सर्व इन्द्रांवन्तो मुरुतो विष्णुंर्ग्निः। ममान्तिरिक्षमुरु गोपमंस्तु मह्यं वातः पवतां कामं अस्मिन्। मियं देवा द्रविणमा यंजन्तां मय्याशीरंस्तु मियं देवहूंतिः। देव्या होतारा वनिषन्त पूर्वेऽरिष्टाः स्याम तुनुवां सुवीराः। मह्यं यजन्तु मम् यानिं हृव्याऽऽकूंतिः सत्या मनंसो मे अस्तु। एनो मा नि गां कत्मचनाहं विश्वं देवासो अधि वोचता मे। देवीः षडुर्वीरुरु णः कृणोत् विश्वं देवास इह वीरयध्वम्। मा हास्मिहि प्रजया मा तुनूभिर्मा रिधाम द्विष्ते सोम राजन्। अग्निर्मृन्यं प्रतिनुदन् पुरस्ताददंब्थो गोपाः परिं पाहि नुस्त्वम्। प्रत्यश्चां यन्तु निगुतः पुनस्तेऽमैषां चित्तं प्रबुधा वि नेशत्। धाता धातृणां भुवनस्य यस्पतिर्देवः संवितारमभिमातिषाऽहम्। इमं यज्ञमृश्विनोभा बृह्स्पतिर्देवाः पान्तु यजमानं न्यर्थात्। उरुव्यचां नो महिषः शर्म यःसदस्मिन् हवे पुरुहृतः पुरुश्कु। स नः प्रजायै हर्यश्व मृड्येन्द्र मा नो रीरिषो मा परां दाः। ये नः सपता

अप् ते भंवन्त्विन्द्राग्निभ्यामवं बाधामहे तान्। वसंवो रुद्रा आंदित्या उंपरिस्पृशं मोग्रं चेत्तांरमधिराजमंत्रन्। अर्वाश्चमिन्द्रंमुमुतों हवामहे यो गोजिद्धंनुजिदंश्वजिद्यः। इमं नों यज्ञं विह्वे जुंषस्वास्य कुंमों हरिवो मेदिनं त्वा॥

॥ मृगारम्॥

अग्नेर्मन्वे प्रथमस्य प्रचेतसो यं पार्श्वजन्यं बृहवंः सिम्न्थते। विश्वस्यां विशि प्रविविशिवा स्मीमहे स नो मुश्चत्व स्हंसः। यस्येदं प्राणं निमिषद्यदेजंति यस्यं जातं

जनमानं च केवंलम्। स्तौम्यग्निं नांथितो जोंहवीमि स नों मुश्चत्व रहंसः। इन्द्रंस्य मन्ये प्रथमस्य प्रचेतसो वृत्रघः स्तोमा उप मामुपागुः। यो दाशुषः सुकृतो हव्मुप् गन्ता स नों मुश्चत्व रहंसः। यः संङ्ग्रामं नयंति संवृशी युधे यः पुष्टानिं स रमृजिति त्रयाणि। स्तौमीन्द्रं नाथितो जोंहवीमि स नों मुश्चत्व रहंसः। मन्वे वां मित्रावरुणा तस्यं वित्त सत्यौं जसा द रहणा यं नुदेथें। या राजांन र स्रथं याथ उंग्रा ता नों मुश्चत्मागंसः। यो वार् रथं ऋजुरंशिमः सत्यधंर्मा मिथुश्चरंन्तमुप्याति दूषयन्। स्तौमिं मित्रावरुणा नाथितो जोंहवीमि तौ नों मुश्चत्मागंसः। वायोः संवितुर्विदयांनि मन्महे यावात्मन्विद्वंभृतो यौ च रक्षंतः। यौ विश्वंस्य परिभू बंभूवतुस्तौ नों मुश्चत्मागंसः। उप श्रेष्ठां न आशिषों देवयोधर्मे अस्थिरन्। स्तौमिं वायु र

र्थीतंमौ रथीनामंह ऊतये शुमं गिमष्ठौ सुयमेंभिरश्वैः। ययोंवां देवो देवेष्वनिंशितमोज्स्तो नों मुश्चतमागंसः। यदयातं वहुतु सूर्यायां स्तिच्केणं स्र सदिम् च्छमानौ। स्तौमिं देवावृश्विनौं नाथितो जोहवीमि तो नों मुश्चतमागंसः। मुरुतां मन्वे अधि नो ब्रुवन्तु प्रेमां वाचं विश्वांमवन्तु विश्वे। आशून् हुवे सुयमानूतये ते नों मुश्चन्त्वेनंसः। तिग्ममायुंधं वीडित सहंस्विद्दिव्य शर्धः पृतंनासु जिष्णु। स्तौमिं

संवितारं नाथितो जोहवीमि तौ नो मुश्रतमार्गसः।

देवान्मरुतों नाथितो जोंहवीमि ते नों मुश्चन्त्वेनंसः। देवानां मन्वे अधि नो ब्रुवन्तु प्रेमां वाचं विश्वांमवन्तु विश्वं। आशून् हुंवे सुयमानृतये ते नों मुश्चन्त्वेनंसः। यदिदं मांऽभिशोचंति पौरुंषेयेण दैव्येन। स्तौमि विश्वांन्देवान्नांथितो जोंहवीमि ते नों मुश्चन्त्वेनंसः। अनुं नोऽद्यानुंमितिर्य्ज्ञं देवेषुं मन्यताम्। अग्निश्चं हव्यवाहंनो भवंतां दाशुषे मर्यः। अन्विदंनुमते त्वं मन्यांसै शं चं नः कृधि। ऋत्वे दक्षांय नो हि नु प्रण आयूर्षि तारिषः। वैश्वान्रो नं ऊत्या प्र यांतु परावतंः। अग्निरुक्थेन वाहंसा॥ पृष्टो दिवि पृष्टो अग्निः पृथिव्यां पृष्टो विश्वा ओषंधीराविवेश। वैश्वान्रसहंसा पृष्टो अग्निः स नो दिवा स रिषः पांतु नक्तम्। ये अप्रथेतामितिभिरोजोभिर्ये प्रतिष्ठे अभवतां वसूनाम्।

स्तौमि द्यावांपृथिवी नांथितो जोंहवीमि ते नों मुञ्चतम रहंसः। उर्वी रोदसी वरिंवः कृणोतं क्षेत्रंस्य पत्नी अधि नो ब्रूयातम्। स्तौमि द्यावांपृथिवी नांथितो जोंहवीमि ते नों मुञ्चतम रहंसः। यत्ते व्यं पुरुषत्रा यंविष्ठाऽविद्वा रसश्चकृमा कच्चनाऽऽगः। कृधी स्वंस्मा र अदितेरनांगा व्येना रसि शिश्रथो विष्वंगग्ने। यथां ह तद्वंसवो गौर्यं चित्पदि षिताममुञ्जता यजत्राः। एवा त्वमस्मत्प्र मुंञ्चा व्य रहः प्रातांयंग्ने प्रतरां न आयुंः॥

॥ सर्पाहुतिः ॥

स्मीची नामांसि प्राची दिक्तस्याँस्तेऽग्निरिधंपितरिस्तो रंक्षिता यश्चािधंपित्र्यश्चं गोप्ता ताभ्यां नम्स्तौ नों मृडयतां ते यं द्विष्मो यश्चं नो द्वेष्टि तं वां जम्भं दधाम्योजस्विनी नामांसि दक्षिणा दिक्तस्याँस्त इन्द्रोऽधिं-पितः पृदांकू रिक्षता यश्चािधंपित्र्यश्चं गोप्ता ताभ्यां नम्स्तौ नों मृडयतां ते यं द्विष्मो यश्चं नो द्वेष्टि तं वां जम्भं दधाम् प्राची नामांसि प्रतीची दिक्तस्याँस्ते सोमोऽधिपितः स्वजो रंक्षिता यश्चािधंपितर्यश्चं गोप्ता

ताभ्यां नमस्तौ नों मृडयतां ते यं द्विष्मो यश्चं नो द्वेष्टि तं वां जम्भें दधाम्यवस्थावा नामास्युदींची दिक्तस्यांस्ते वरुणोऽधिपतिस्तिरश्चंराजी रिक्षता यश्चाधिपतिर्यश्चं गोप्ता ताभ्यां नमस्तौ नों मृडयतां ते यं द्विष्मो यश्चं नो द्वेष्टि तं वां जम्भे

दधाम्यधिपत्नी नामांसि बृह्ती दिक्तस्याँस्ते बृह्स्पित्रिधिपितः श्वित्रो रिश्वेता यश्चाधिपित्र्यश्चं गोप्ता ताभ्यां नम्स्तौ नों मृडयतां ते यं द्विष्मो यश्चं नो द्वेष्टि तं वां जम्भें दधामि वृशिनी नामांसीयं दिक्तस्याँस्ते यमोऽधिपितः कुल्माषंग्रीवो रिश्वेता यश्चाधिपित्र्यश्चं गोप्ता ताभ्यां नम्स्तौ नों मृडयतां ते यं द्विष्मो यश्चं नो द्वेष्टि तं वां जम्भें दधामि॥

॥ गन्धर्वाहुतीः॥

हेतयो नामं स्थ तेषां वः पुरो गृहा अग्निर्व इषंवः सलिलो

वांतनामं तेभ्यों वो नम्स्ते नों मृडयत् ते यं द्विष्मो यश्चं नो द्वेष्ट्रि तं वो जम्भें दधामि निल्म्पा नामं स्थ तेषां वो दक्षिणा गृहाः पितरों व इषंवः सगरो वातनामं तेभ्यों वो नम्स्ते नों मृडयत् ते यं द्विष्मो यश्चं नो द्वेष्ट्रि तं वो जम्भें दधामि विज्ञिणो नामं स्थ तेषां वः पृश्चाद्गृहाः स्वप्नों व इषंवो गह्वरो वातनामं तेभ्यों वो नम्स्ते नों मृडयत् ते यं द्विष्मो यश्चं नो द्वेष्ट्रि तं वो जम्भें दधाम्यवस्थावानो नामं स्थ तेषां व उत्तराद्गृहा आपों व इषंवः समुद्रो वातनामं तेभ्यों वो नम्स्ते नों मृडयत् ते यं द्विष्मो यश्चं नो द्वेष्ट्रि तं वो जम्भें दधाम्यिपतयो नामं स्थ तेषां व उपिरं गृहा वर्षं व इष्वोऽवंस्वान् वातनामं तेभ्यों वो नम्स्ते नों मृडयत् ते यं द्विष्मो यश्चं नो द्वेष्ट्रि तं वो जम्भें दधामि कृव्या नामं स्थ पार्थिवास्तेषां व इह गृहा अन्नं व इषंवो निम्षिषो वातनामं तेभ्यों वो नम्स्ते नों मृडयत् ते यं द्विष्मो यश्चं नो द्वेष्ट्रि तं वो जम्भें दधामि। वातनामं तेभ्यों वो नम्स्ते नों मृडयत् ते यं द्विष्मो यश्चं नो द्वेष्ट्रि तं वो जम्भें दधामि। वातनामं तेभ्यों वो नम्स्ते नों मृडयत् ते यं द्विष्मो यश्चं नो द्वेष्ट्रि तं वो जम्भें दधामि।

॥ अज्यानि ॥

श्वतायुंधाय श्वतवींर्याय श्वतोत्तंयेऽभिमातिषाहैं। श्वतं यो नः श्वरदो अजीतानिन्द्रों नेषदिति दुरितानि विश्वा॥

ये चत्वारंः पृथयों देवयानां अन्तरा द्यावांपृथिवी वियन्तिं। तेषां यो अज्यांनिमजीतिमा वहात्तरमें नो देवाः परिं दत्तेह सर्वे॥

ग्रीष्मो हैम्न्त उत नो वस्न्तः श्रद्धर्षाः सुंवितं नो अस्तु। तेषांमृतूना श्रातशारदानां निवात एषामभये स्याम॥

इदुवथ्सरायं परिवथ्सरायं संवथ्सरायं कृणुता बृहन्नमंः। तेषां वयः सुंमृतौ यज्ञियांनां ज्योगजीता अहंताः स्याम॥

भुद्रान्नः श्रेयः समनैष्ट देवास्त्वयांऽवसेन समंशीमहि त्वा। स नो मयोभूः पितो आविंशस्व शन्तोकार्यं तुनुवें स्यो नः॥ भूतं भव्यं भविष्यद्वष्ट स्वाहा नम् ऋख्साम्यजुर्वष्ट स्वाहा नमें गायत्रीत्रिष्टुज्ञगंती वष्ट स्वाहा नमेः पृथिव्यंन्तिरक्षं द्यौर्वष्ट स्वाहा नमोऽग्निर्वायुः सूर्यो वष्ट स्वाहा नमेः प्राणो व्यानोऽपानो वष्ट स्वाहा नमेः प्राणो व्यानोऽपानो वष्ट स्वाहा नमेः पिता पुत्रः पौत्रो वष्ट स्वाहा नमें भूर्भवः सुवर्वष्ट स्वाहा नमेः।

॥ अथर्वेशिरसम्॥

(तैतिरीयब्राह्मणे अष्टकम् - १/प्रशः - ५/अनुवाकः - ८) इन्द्रो दधीचो अस्थिभिः। वृत्राण्यप्रतिष्कुतः। जुघानं नवृतीर्नवं। इच्छन्नश्वंस्य यच्छिरंः।

पर्वतेष्वपंश्रितम्। तिद्वेदच्छर्यणावंति। अत्राह् गोरमंन्वत। नाम् त्वष्टुंरपीच्यम्। इत्था चन्द्रमंसो गृहे। इन्द्रमिद्गाथिनो बृहत्॥ इन्द्रमुकेभिर्किणः। इन्द्रं वाणीरनूषत। इन्द्र इद्धर्योः सचा। सम्मिश्च आवंचो युजा। इन्द्रो

वजी हिर्ण्ययः। इन्द्रो दीर्घाय चक्षेसे। आ सूर्यरे रोहयिद्वि। वि गोभिरद्रिमैरयत्। इन्द्र वाजेषु नो अव। सहस्रंप्रधनेषु च॥

उग्र उग्राभिक्तिभिः। तिमन्द्रं वाजयामिस। महे वृत्राय हन्तंवे। स वृषां वृष्भो भुंवत्। इन्द्रः स दामने कृतः। ओर्जिष्ठः स बलें हितः। द्युम्नी श्लोकी स सौम्यः। गिरा वज्रो न सम्भृतः। सबलो अनंपच्युतः। वृवक्षुरुग्रो अस्तृतः॥

॥प्रत्यङ्गिरसम्॥

(तैत्तिरीयब्राह्मणे अष्टकम् - २/प्रश्नः - ३/अनुवाकः - २)

चक्षुंषो हेते मनसो हेते। वाचों हेते ब्रह्मणो हेते। यो मांऽघायुरंभिदासंति। तमंग्ने मेन्या मेनिं कृणु। यो मा चक्षुंषा यो मनसा। यो वाचा ब्रह्मणाऽघायुरंभिदासंति। तयाँऽग्ने त्वं मेन्या। अमुमंमेनिं कृंणु। यत्किश्चासौ मनंसा यचं वाचा। यज्ञैर्जुहोति यजुंषा ह्विर्भिः॥ तन्मृत्युर्निर्ऋत्या संविदानः। पुरादिष्टादाहुंतीरस्य हन्तु। यातुधाना निर्ऋतिरादुरक्षः। ते अस्य घ्रन्त्वनृंतेन सुत्यम्। इन्द्रेषिता आज्यंमस्य मथ्नन्तु। मा तथ्समृंद्धि यदसौ कुरोतिं।

हिन्में तेऽहं कृत १ हिविः। यो में घोरमचींकृतः। अपाँश्चौ त उभौ बाहू। अपनिह्याम्यास्यम्॥ अपं नह्यामि ते बाहू। अपं नह्याम्यास्यम्॥ अग्नेर्देवस्य ब्रह्मंणा। सर्वं तेऽविधषं कृतम्। पुराऽमुष्यं वषद्वारात्। यज्ञं देवेषुं नस्कृधि। स्विष्टमस्माकं भूयात्। माऽस्मान्प्रापन्नरांतयः।

अन्ति दूरे स्तो अंग्ने। भ्रातृंव्यस्याभिदासंतः॥१४॥ वषद्भारेण वज्रेण। कृत्या हिन्म कृतामृहम्। यो मा नक्तं दिवां सायम्। प्रातश्चाह्रो

निपीयंति। अद्या तमिन्द्र वर्ज्रेण। भातृंव्यं पादयामसि।
(तैत्तिरीयब्राह्मणे अष्टकम् - २/प्रशः - ५/अनुवाकः - १)

प्राणो रक्षिति विश्वमेर्जत्। इर्यो भूत्वा बंहुधा बहूनिं। स इथ्सर्वं व्यानशे। यो देवो देवेषुं

विभूरन्तः। आवृंदूदात् क्षेत्रियंध्वगद्वृषां। तिमत्प्राणं मन्सोपं शिक्षतः। अग्रं देवानांमिदमंत्तु नो हुविः। मनंसुश्चित्तेदम्। भूतं भव्यं च गुप्यते। तिद्धे देवेष्वंग्रियम्॥

आ नं एतु पुरश्चरम्। सह देवैरिम॰ हवम्ं। मनः श्रेयंसिश्रेयसि। कर्मन् युज्ञपंतिं दर्धत्। जुषतां मे वागिद॰ हविः। विराष्ट्रेवी पुरोहिता। ह्व्यवाडनंपायिनी। ययां रूपाणिं बहुधा वदंन्ति। पेशा॰सि देवाः पंरमे जनित्रें। सा नों विराडनंपस्फुरन्ती॥

वदन्ति। पेशार्शसे देवाः पर्मे जिनित्रे। सा नो विराडनंपस्फुरन्ती॥ वाग्देवी जुंषतामिद हिवः। चक्षुंर्देवानां ज्योतिर्मृते न्यंक्तम्। अस्य विज्ञानांय बहुधा निधीयते। तस्यं सुम्नमंशीमिह। मा नो हासीद्विचक्षणम्। आयुरित्रः प्रतीयंताम्। अनंन्याश्चक्षुंषा वयम्। जीवा ज्योतिरशीमिह। सुवर्ज्योतिरुतामृतम्॥ श्रोत्रेण भद्रमुत

अनंन्धाश्चक्षंषा व्यम्। जीवा ज्योतिरशीमिह। सुवृज्यीतिरुतामृतम्। श्रोत्रेण भृद्रमुत शृंण्वन्ति सृत्यम्। श्रोत्रेण् वाचं बहुधोद्यमानाम्। श्रोत्रेण् मोदंश्च महंश्च श्रूयते। श्रोत्रेण् सर्वा दिश् आ शृंणोमि। येन् प्राच्यां उत देक्षिणा। प्रतीच्ये दिशः शृण्वन्त्यंत्तरात्। तदिच्छ्रोत्रं बहुधोद्यमानम्। अरात्र नेमिः परि सर्वं बभूव॥

(तैत्तिरीयब्राह्मणे अष्टकम् – २/प्रश्नः – ७/अनुवाकः – ७)

सि ५ हे व्याघ्र उत या पृदांकौ। त्विषिंरुग्नौ ब्राँह्मणे सूर्ये या। इन्द्रं या देवी सुभगां जुजानं।

सा न् आगुन्वर्चसा संविदाना। या राजन्यें दुन्दुभावायंतायाम्। अश्वंस्य क्रन्द्ये पुरुषस्य मायौ। इन्द्रं या देवी सुभगां जजानं। सा न् आगुन्वर्चसा संविदाना। या हस्तिनिं द्वीपिनि या हिरंण्ये। त्विषिरश्वेषु पुरुषेषु गोषुं॥

इन्द्रं या देवी सुभगां ज्जानं। सा न् आग्न्वर्चसा संविदाना। रथे अक्षेषुं वृष्भस्य वाजैं। वातें पूर्जन्ये वरुणस्य शुष्में। इन्द्रं या देवी सुभगां ज्जानं। सा न् आग्न्वर्चसा संविदाना। राडंसि विराडंसि। सुम्राडंसि स्वराडंसि। इन्द्रांय त्वा तेजंस्वते तेजंस्वन्तः श्रीणामि।

इन्द्रांय त्वा पर्यस्वते पर्यस्वन्तः श्रीणामि॥ इन्द्रांय त्वा पर्यस्वते पर्यस्वन्तः श्रीणामि॥ इन्द्रांय त्वाऽऽयुंष्मत आयुंष्मन्तः श्रीणामि।

तेजोंऽसि। तत्ते प्र येच्छामि। तेजंस्वदस्तु मे मुखम्। तेजंस्वच्छिरों अस्तु मे। तेजंस्वान् विश्वतंः प्रत्यङ्कः। तेजंसा सं पिंपृग्धि मा। ओजोंऽसि। तत्ते प्र यंच्छामि॥

ओर्जस्वदस्तु में मुखम्ँ। ओर्जस्विच्छरों अस्तु मे। ओर्जस्वान् विश्वतः प्रत्यङ्क्। ओर्जसा सं पिपृग्धि मा। पयोऽसि। तत्ते प्र येच्छामि। पर्यस्वदस्तु में मुखम्ँ। पर्यस्विच्छरों अस्तु मे। पर्यस्वान् विश्वतः प्रत्यङ्क्षः। पर्यसा सं पिपृग्धि मा॥

आयुंरिस। तत्ते प्र यंच्छामि। आयुंष्मदस्तु मे् मुखम्ं। आयुंष्मृच्छिरो अस्तु मे। आयुंष्मान् विश्वतः प्रत्यङ्कः। आयुंषा सं पिंपृग्धि मा। इममंग्र् आयुंषे वर्चसे कृधि। प्रियर रेतो वरुण सोम राजन्। मातेवासमा अदिते शर्म यच्छ। विश्वे देवा जरंदष्टिर्यथाऽसंत्॥

आयुंरिस विश्वायुंरिस। सूर्वायुंरिस सर्वमायुंरिस। यतो वातो मनोजवाः। यतः क्षरंन्ति सिन्धंवः। तासां त्वा सर्वासार रुचा। अभिषिश्चामि वर्चसा। समुद्र इंवािस गृह्मनां। सोमं इवास्यदांभ्यः। अग्निरिंव विश्वतंः प्रत्यङ्कः। सूर्यं इव ज्योतिंषा विभूः॥

अपां यो द्रवेणे रसंः। तमहम्स्मा आंमुष्यायणायं। तेजंसे ब्रह्मवर्च्सायं गृह्णामि। अपां य ऊर्मी रसंः। तमहम्स्मा आंमुष्यायणायं। ओजंसे वीर्याय गृह्णामि। अपां यो मध्यतो रसंः। तमहम्स्मा आंमुष्यायणायं। [पृष्ठ्यै प्रजनंनाय गृह्णामि। अपां यो यज्ञियो रसंः। तमहम्स्मा आंमुष्यायणायं।] आयुंषे दीर्घायुत्वायं गृह्णामि॥

(तैतिरीयब्राह्मणे अष्टकम् - २/प्रशः - ८/अनुवाकः - ८) अहमस्मि प्रथम्जा ऋतस्यं। पूर्वं देवेभ्यों अमृतंस्य नाभिः। यो मा ददांति स इदेव माऽऽवाँः। अहमन्नमन्नंमदन्तंमिद्याः पूर्वम्भ्रेरिपं दहृत्यन्नम्। यृत्तौ हांसाते अहमुत्त्रेषुं। व्यात्तंमस्य पृशवंः सुजम्भम्। पश्यंन्ति धीराः प्रचंरन्ति पाकाः। जहाँम्यन्यन्न जंहाम्यन्यम्। अहमन्नं वश्मिचंरामि॥

स्मानमर्थं पर्येमि भुअत्। को मामन्नं मनुष्यों दयेत। परांके अन्नं निहितं लोक एतत्। विश्वैदिवैः पितृभिंगुंप्तमन्नम्। यद्द्यते लुप्यते यत्पंरोप्यतें। शृतत्मी सा तुनूमें बभूव। महान्तौं चुरू संकृदुग्धेनं पप्रौ। दिवंं च पृश्ञिं पृथिवीं चं साकम्। तथ्सम्पिबंन्तो न मिनन्ति वेधसंः।

नैतद्भयो भवंति नो कनीयः॥

अन्नं प्राणमन्नंमपानमांहुः। अन्नं मृत्युं तम्ं जीवातुंमाहुः। अन्नं ब्रह्माणीं जरसं वदन्ति। अन्नंमाहुः प्रजनंनं प्रजानांम्। मोघमन्नं विन्दते अप्रचेताः। सत्यं ब्रंवीमि वध इथ्स तस्यं। नार्यमणं पुष्यंति नो सर्खायम्। केवंलाघो भवति केवलादी। अहं मेघः स्तनयन्वर्षन्नस्मि। मामदन्त्यहमंदयन्यान्॥

अहर सदमृतों भवामि। मदांदित्या अधि सर्वे तपन्ति।

॥ वाक्सूक्तम्॥

(तैत्तिरीयब्राह्मणे अष्टकम् - २/प्रश्नः - ४/अनुवाकः - ५९-६०)

देवीं वार्चमजनयन्त देवाः। तां विश्वरूपाः पृशवों वदन्ति। सा नों मृन्द्रेषुमूर्जुं दुहाना। धेनुर्वागुस्मानुप् सुष्टुतैतुं॥६०॥

यद्वाग्वदंन्त्यविचेत्नानिं। राष्ट्रीं देवानांं निष्सादं मुन्द्रा। चतंस्र ऊर्जं दुदुहे पयार्श्सा। क्वे स्विदस्याः परमं जंगाम।

अनुन्तामन्तादि निर्मितां महीम्। यस्यां देवा अंदधुर्भीजंनानि। एकांक्षरां द्विपदा्र् षद्वंदां च। वाचं देवा उपं जीवन्ति विश्वं। वाचं देवा उपं जीवन्ति विश्वं। वाचं प्रावों मनुष्याः। वाचीमा विश्वा भुवंनान्यर्पिता॥

सा नो हवं जुषतामिन्द्रंपत्नी। वागुक्षरं प्रथमजा ऋतस्यं। वेदानां माताऽमृतंस्य नाभिः। सा नो जुषाणोपं यज्ञमागात। अवन्ती देवी सुहवां मे अस्तु। यामृषंयो मत्रुकृतो मनीषिणः। लोके। चत्वारि वाक्परिमिता पदानि॥
तानि विदुर्बाह्मणा ये मंनीिषणः। गुहा त्रीणि निहिंता नेङ्गंयन्ति। तुरीयं वाचो मंनुष्यां वदन्ति।

॥श्रद्धा सूक्तम्॥

श्रृद्धयाऽग्निः सिम्धिते। श्रृद्धयां विन्दते ह्विः। श्रृद्धां भगस्य मूर्धिने। वचसा वेदयामिस। प्रियः श्रृद्धे ददंतः। प्रियः श्रृद्धे दिदांसतः। प्रियं भोजेषु यज्वसु॥ इदं मं उदितं कृधि। यथां देवा असुरेषु। श्रद्धामुग्रेषुं चित्ररे। एवं भोजेषु

यज्वंसु। अस्माकंमुदितं कृधि। श्रृद्धां देवा यजंमानाः। वायुगोपा उपांसते। श्रृद्धाः हृंद्य्यंयाऽऽकूत्या। श्रृद्धयां हूयते हृविः। श्रृद्धां प्रातर्ह्वामहे॥

श्रुद्धां मुध्यन्दिनं परि। श्रुद्धाः सूर्यस्य निम्नुचि। श्रद्धे श्रद्धांपयेह माँ। श्रुद्धा देवानिधं वस्ते। श्रुद्धा विश्वमिदं जर्गत्। श्रुद्धां कार्मस्य मातरम्। हिवषां वर्धयामिस।

॥ ब्रह्मा सूक्तम्॥ ब्रह्मं जज्ञानं प्रथमं पुरस्तात। वि सीमृतः सुरुचों वेन आंवः। स बुध्नियां उप मा अस्य

विष्ठाः॥६६॥
स्तश्च योनिमसंतश्च विवंः। पिता विराजांमृष्मो रंयीणाम्। अन्तरिक्षं विश्वरूप् आविवेश।

तम्कैरभ्यंचिन्ति वृथ्सम्। ब्रह्म सन्तं ब्रह्मणा वृधयंन्तः। ब्रह्मं देवानंजनयत्। ब्रह्म विश्वंमिदं जगत्। ब्रह्मणः क्षत्रं निर्मितम्। ब्रह्मं ब्राह्मण आत्मनां। अन्तरंस्मित्रिमे लोकाः॥६७॥

अन्तर्विश्वंमिदं जगंत्। ब्रह्मेव भूतानां ज्येष्ठम्। तेन् कोंऽर्हित् स्पर्धितुम्। ब्रह्मेन्द्रेवास्त्रयंस्त्रि शत्। ब्रह्मेनिन्द्रप्रजापृती। ब्रह्मेन् ह् विश्वां भूतानि। नावीवान्तः समाहिता। चतंस्र आशाः प्रचंरन्त्वग्नयः। इमं नो युज्ञं नयतु प्रजानन्। घृतं पिन्वंन्नजर स्युवीरम्॥

ब्रह्मं समिद्भंवत्याहुंतीनाम्।

॥गो-सूक्तम्॥

आ गावों अग्मन्नुत भुद्रमंक्रन्। सीदंन्तु गोुष्ठे रुणयंन्त्वस्मे। प्रजावंतीः पुरुरूपां इह स्युः।

इन्द्रांय पूर्वीरुषसो दुहांनाः। इन्द्रो यज्वंने पृण्ते चं शिक्षति। उपेद्दंदाति न स्वं मुंषायति। भूयोंभूयो र्यिमिदंस्य वर्धयन्। अभिन्ने खिल्ले नि दंधाति देवयुम्। न ता नंशन्ति न दंभाति तस्कंरः। नैनां अमित्रो व्यथिरादंधर्षति। देवाङ्श्च याभिर्यजंते

ददांति च। ज्योगित्ताभिः सचते गोपंतिः सह। न ता अर्वा रेणुकंकाटो अश्जुते। न सईस्कृत्त्रमुपं यन्ति ता अभि। उरुगायमभंयं तस्य ता अनुं। गावो मर्त्यस्य वि चंरन्ति यज्वनः॥

यज्वंनः॥

गावो भगो गाव इन्द्रों मे अच्छात्। गावः सोमंस्य प्रथमस्यं भृक्षः। इमा या गावः सर्जनास् इन्द्रेः। इच्छामीद्धृदा मनंसा चिदिन्द्रम्। यूयं गांवो मेदयथा कृशश्चित्। अश्लीलश्चित्कृणुथा सुप्रतीकम्। भृद्रं गृहं कृंणुथ भद्रवाचः। बृहद्वो वयं उच्यते सुभासुं। प्रजावंतीः सूयवंस ।

रिशन्तीः। शुद्धा अपः सुप्रपाणे पिबन्तीः। मा वः स्तेन ईशत् माऽघशर्रसः। परि वो हेती रुद्रस्यं वृश्यात्। उपेदमुंपपर्चनम्। आसु गोषूपंपृच्यताम्। उपंर्ष्भस्य रेतंसि। उपेन्द्र तवं वीर्ये॥ ता सूर्याचन्द्रमसां विश्वभृत्तंमा महत्। तेजो वसुंमद्राजतो दिवि। सामौत्माना चरतः

सामचारिणां। यथोंर्वृतं न मुमे जातुं देवयोः। उभावन्तौ परि यात् अर्म्यां। दिवो न र्ष्मी इस्तं नुतो व्यर्णवे। उभा भुवन्ती भुवना कृषिक्रंतू। सूर्या न चन्द्रा चरतो हतामंती। पतीं द्युमिद्विश्वविदां उभा दिवः। सूर्या उभा चन्द्रमंसा विचक्षणा॥

विश्ववारा वरिवोभा वरेण्या। ता नोंऽवतं मित्मन्ता मिहंब्रता। विश्ववपंरी प्रतरंणा तर्न्ता। सुवर्विदां दृशये भूरिंरश्मी। सूर्या हि चन्द्रा वसुं त्वेषदंर्शता। मृनस्विनोभानुंचरतोनु सन्दिवम्ं। अस्य श्रवों नद्यः सुप्त विभ्रति। द्यावा क्षामां पृथिवी दंर्शतं वपुः। अस्मे सूर्याचन्द्रमसांऽभिचक्षें। श्रुद्धेकिमेन्द्र चरतो विचर्तुरम्॥

पूर्वापुरं चेरतो माययैतौ। शिशू क्रीडंन्तौ परि यातो अध्वरम्। विश्वान्यन्यो भुवंनाऽभि चष्टै। ऋतूनन्यो विदर्धन्नायते पुनंः।

हिरंण्यवर्णाः शुचंयः पावका यासुं जातः कृश्यपो यास्विन्द्रः। अग्निं या गर्भं दिधिरे विरूपास्ता न आपः शङ् स्योना भवन्तु॥ यासार् राजा वर्रुणो याति मध्ये सत्यानृते अवपश्यं जनानाम्। मधुश्चतः शुचंयो याः पावकास्ता न आपः शङ् स्योना भवन्तु॥ यासाँ देवा दिवि कृण्वन्तिं भृक्षं या अन्तरिक्षे बहुधा भवन्ति। याः पृथिवीं पर्यसोन्दन्तिं शुक्रास्ता न आपः शङ् स्योना भवन्तु॥ शिवेनं मा चक्षुंषा पश्यताऽऽपः शिवयां तनुवोपं स्पृशत त्वचं मे। सर्वारं अग्नीर रेफ्सुषदों हुवे वो मिय वर्चो बलमोजो नि धंत्त॥

आपों भुद्रा घृतिमदापं आसुर्ग्नीषोमौं बिभ्रत्याप इत्ताः। ती्व्रो रसों मधुपृचांमरङ्गम आ मां प्राणेनं सह वर्च सागन्॥ आदित्पंश्याम्युत वां शृणोम्यामा घोषों गच्छति वाङ् नं आसाम्। मन्येंभेजानो अमृतंस्य

तर्हि हिरंण्यवर्णा अतृंपं युदावंः॥ नासंदासीन्नो सदांसीत्तदानींम्। नासीद्रजो नो व्योमा परो यत्। किमावंरीवः कह कस्य

नासंदासीन्नो सदांसीत्त्वानींम्। नासीद्रजो नो व्योंमा पुरो यत्। किमावंरीवः कुह् कस्य शर्मन्॥

अम्भः किर्मासीद्गह्नं गभीरम्। न मृत्युर्मृतं तर्ह् न। रात्रिया अहं आसीत्प्रकेतः। आनीदवातः स्वधया तदेकम्। तस्माँद्धान्यं न पुरः किश्चनासं। तमं आसीत्तमंसा गूढमग्रैं प्रकेतम्। सुलिलः सर्वमा इदम्। तुच्छेनाभ्विपिहितं यदासींत्। तमंसुस्तन्मंहिना

जांयतैकम्ं। काम्स्तदग्रे समंवर्तताधि॥
मनंसो रेतः प्रथमं यदासींत्। सतो बन्धुमसंति निरंविन्दन्। हृदि प्रतीष्यां क्वयों
मनीषा। तिर्श्वीनो वितंतो रिश्मरेषाम्। अधः स्विदासी(३)दुपरि स्विदासी(३)त्। रेतोधा
आंसन्महिमानं आसन्। स्वधा अवस्तात्प्रयंतिः पुरस्तांत्। को अद्धा वेंद् क इह प्र वीचत्।

कुत आजाता कुर्त इयं विसृष्टिः। अर्वाग्देवा अस्य विसर्जनाय॥

अथा को वेंद्र यतं आब्भूवं। इयं विसृष्टिर्यतं आब्भूवं। यदिं वा द्धे यदिं वा न। यो अस्याध्यंक्षः पर्मे व्योमन्। सो अङ्ग वेंद्र यदिं वा न वेदं। कि इस्विद्वनङ्क उ स वृक्ष आंसीत्। यतो द्यावांपृथिवी निष्टतृक्षुः। मनीषिणो मनसा पृच्छतेदुतत्। यद्ध्यतिष्ठद्भुवंनानि धारयन्। ब्रह्म वनं ब्रह्म स वृक्ष आंसीत्॥

यतो द्यावापृथिवी निष्टतृक्षुः। मनीषिणो मनसा विब्नवीमि वः। ब्रह्माध्यतिष्ठद्भवनानि धारयन्। प्रातरिभ्नं प्रातिरिन्द्र हवामहे। प्रातिर्मित्रावरुणा प्रातरिश्वना। प्रातर्भणं पूषणं ब्रह्मणस्पतिम्।

प्रातः सोमंमुत रुद्र १ हुंवेम। प्रातुर्जितं भगंमुग्र १ हुंवेम। वयं पुत्रमदितेयों विधर्ता। आध्रिश्चद्यं मन्यंमानस्तुरिश्चित्॥ राजां चिद्यं भगं भृक्षीत्याहं। भग् प्रणेतुर्भग् सत्यंराधः। भग्मां धियुमुदंव ददंन्नः। भग् प्र णों जनय गोभिरश्वैः। भग् प्र नृभिर्नृवन्तः स्याम। उतेदानीं भगवन्तः स्याम। उत प्रिपृत्व उत मध्ये अह्नाम्। उतोदिता मघवन्थ्सूर्यस्य। वयं देवाना समृतौ स्याम। भगं पृव भगवा अस्तु देवाः॥ तनं वयं भगवन्तः स्याम। तं त्वां भग् सर्व इज्ञोहवीमि। स नो भग पुर पृता भवेह। समध्वरायोषसो नमन्त। दिधिकावेव शुचये पदार्य। अर्वाचीनं वसुविदं भगं नः। रथिमिवाश्वां वाजिन आवहन्तु। अश्वांवतीर्गोमंतीर्न उषासः। वीरवंतीः सदंमुच्छन्तु भृद्राः। घृतं दुहांना विश्वतः प्रपीनाः। यूयं पात स्वस्तिभिः सदां नः॥

॥नक्षत्रसूक्तम्॥

(तैत्तिरीय ब्राह्मणे अष्टकम् – ३/प्रश्नः – १) (तैत्तिरीय संहितायां काण्डम् – ३/प्रपाठकः – ५/अनुवाकः –१)

अग्निर्नः पातु कृत्तिकाः। नक्षत्रं देविमिन्द्रियम्। इदमासां विचक्षणम्। ह्विरासं जुंहोतन। यस्य भान्तिं रूश्मयो यस्यं कृतवंः। यस्यमा विश्वा भुवंनानि सर्वां। स कृत्तिंकाभिर्मसंवसानः। अग्निर्नो देवः सुंविते दंधातु॥१॥ प्रजापंते रोहिणी वेतु पत्नीं। विश्वरूपा बृह्ती चित्रभानुः। सा नो यज्ञस्यं सुविते दंधातु। यथा जीवेम शुरदः सवीराः। रोहिणी देव्युदंगात्पुरस्तांत्। विश्वां रूपाणि प्रतिमोदंमाना।

प्रजापंति १ हिवर्षां वर्धयंन्ती। प्रिया देवानामुपंयातु यज्ञम्॥२॥ सोमो राजां मृगशीर्षेण आगन्। शिवं नक्षत्रं प्रियमंस्य धामं। आप्यायंमानो बहुधा

जनेषु। रेतः प्रजां यजमाने दधातु। यत्ते नक्षेत्रं मृगशीर्षमस्ति। प्रियः राजन् प्रियतंमं प्रियाणांम्। तस्मै ते सोम ह्विषां विधेम। शं नं एधि द्विपदे शं चतुंष्पदे॥३॥

आर्द्रयां रुद्रः प्रथंमा न एति। श्रेष्ठां देवानां पतिरिघ्वयानांम्। नक्षंत्रमस्य ह्विषां विधेम। मा नंः प्रजा॰ रीरिष्नमोत वीरान्। हेती रुद्रस्य परि णो वृणक्तु। आर्द्रा नक्षंत्रं जुषता॰ ह्विर्नः। प्रमुश्रमांनौ दुरितानि विश्वां। अपाघश र सन्नुदतामरातिम्॥४॥

पुनर्नो देव्यदितिः स्पृणोतु। पुनर्वसू नः पुनरेतौं यज्ञम्। पुनर्नो देवा अभियन्तु सर्वै। पुनः

बृहस्पतिः प्रथमं जायमानः। तिष्यं नक्षंत्रम्भि सम्बंभूव। श्रेष्ठो देवानां पृतंनासु जिष्णुः।

हविषां वर्धयंन्ती। प्रियं देवानामप्येतु पार्थः॥५॥

दिशोऽनु सर्वा अभयं नो अस्तु। तिष्यः पुरस्तांदुत मध्यतो नः। बृह्स्पतिनः परि पातु पश्चात्। बार्धतां द्वेषो अभयं कृणुताम्। सुवीर्यस्य पत्यः स्याम॥६॥ इद स्पर्पभ्यो ह्विरंस्तु जुष्टम्। आश्वेषा येषांमनुयन्ति चेतः। ये अन्तरिक्षं पृथिवीं क्षियन्ति। ते नः सप्पासो हवमार्गमिष्ठाः। ये रोचने सूर्यस्यापि सप्पः। ये दिवें देवीमनुं सश्चरंन्ति। येषांमाश्वेषा अनुयन्ति कामम्। तेभ्यः स्पर्पभ्यो मधुंमज्जहोमि॥७॥ उपहूताः पितरो ये मघास्। मनोजवसः सुकृतः सुकृत्याः। ते नो नक्षेत्रे हवमार्गमिष्ठाः। स्वधाभिर्यज्ञं प्रयंतं जुषन्ताम्। ये अग्निदग्धा येऽनंग्निदग्धाः। येऽमुं लोकं पितरः क्षियन्ति।

गवां पितः फल्णुंनीनामसि त्वम्। तदंर्यमन्वरुणिमत्र चारुं। तं त्वां वयः संनितारः सनीनाम्। जीवा जीवंन्तमुप् संविशेम। येनेमा विश्वा भुवंनानि सञ्जिता। यस्य देवा अनु सं यन्ति चेतः। अर्यमा राजाऽजरुस्तुविष्मान्। फल्णुंनीनामृष्भो रोरवीति॥९॥ श्रेष्ठो देवानां भगवो भगसि। तत्त्वां विदुः फल्णुंनीस्तस्यं वित्तात्। अस्मभ्यं क्षुत्रमुजरः ।

या इश्चे विद्य या ५ उं च न प्रविद्य। मघासुं यज्ञ ९ सुकृतं जुषन्ताम्॥८॥

विवेश। भगस्येत्तं प्रस्तवं गंमेम। यत्रं देवैः संधुमादं मदेम॥१०॥
आयांतु देवः संवितोपंयातु। हिर्ण्ययेन सुवृता रथेन। वहन् हस्तर् सुभगं विद्यनापंसम्।

सुवीर्यम्। गोमदर्श्ववुदुप् सर्नुदेह। भगों ह दाता भग इत्प्रदाता। भगों देवीः फल्गुंनीरा

प्रयच्छंन्तं पपुंरिं पुण्यमच्छं। हस्तः प्रयंच्छत्वमृतं वसीयः। दक्षिणेन् प्रतिगृभ्णीम एनत्। दातारंम् संविता विदेय। यो नो हस्तांय प्रसुवाति यज्ञम्॥११॥ त्वष्टा नक्षंत्रमभ्येति चित्राम्। सुभ संसं युवति रोचंमानाम्। निवेशयंत्रमृतान्मर्त्याः श्रा

त्वष्टा नक्षत्रम्भ्यात चित्राम्। सुम १ सस युवात १ राचमानाम्। निवशयत्रमृतान्मत्या १ श्वा रूपाणि पिर्शन् भुवनानि विश्वा। तन्नस्त्वष्टा तदुं चित्रा विचष्टाम्। तन्नक्षेत्रं भूरिदा अंस्तु मह्मम्। तन्नेः प्रजां वीरवंती १ सनोत्। गोभिर्नो अश्वैः समनक्त यज्ञम्॥१२॥

वायुर्नक्षंत्रम्भ्येति निष्ठ्यांम्। तिग्मश्वंङ्गो वृष्भो रोरुवाणः। समीरयन् भुवंना मात्रिश्वां। अप द्वेषार्रसे नुदतामरातीः। तन्नो वायुस्तदु निष्ठ्यां शृणोतु। तन्नक्षंत्रं भूरिदा अस्तु मह्यम्। तन्नों देवासो अनुंजानन्तु कामम्। यथा तरेम दुरितानि विश्वा॥१३॥

दूरम्स्मच्छत्रंवो यन्तु भीताः। तदिन्द्राग्नी कृणुतां तद्विशांखे। तन्नो देवा अनुंमदन्तु यज्ञम्। पृश्चात् पुरस्तादभंयं नो अस्तु। नक्षंत्राणामधिपत्नी विशांखे। श्रेष्ठांविन्द्राग्नी भुवंनस्य गोपौ। विष्चः शत्रुंनप बार्थमानौ। अप क्ष्यं नुदतामरातिम्॥१४॥

पूर्णा पृश्चादुत पूर्णा पुरस्ताँत्। उन्मध्यतः पौर्णमासी जिंगाय। तस्याँ देवा अधि संवसन्तः। उत्तमे नाकं इह मादयन्ताम्। पृथ्वी सुवर्चा युवतिः सजोषाः। पौर्णमास्युदंगाच्छोभंमाना। आप्याययंन्ती दुरितानि विश्वाः। उरुं दुहां यजमानाय युज्ञम्॥१५॥

ऋद्धास्मं ह्व्यैर्नमंसोप्सद्यं। मित्रं देवं मित्र्धयं नो अस्तु। अनूराधान् ह्विषां वर्धयंन्तः। शृतं जीवेम श्ररदः सवीराः। चित्रं नक्षंत्रमुदंगात्पुरस्तात्। अनूराधास् इति यद्वदंन्ति। तिमृत्र एति पृथिभिर्देवयानैः। हिर्ण्ययैर्वितंतैरुन्तरिक्षे॥१६॥

इन्द्रौं ज्येष्ठामनु नक्षंत्रमेति। यस्मिन्वृत्रं वृत्रतूर्ये तृतारं। तस्मिन्वयम्मृत्ं दुहांनाः। क्षुधं तरेम् दुरितिं दुरिष्टिम्। पुर्न्दरायं वृष्भायं धृष्णवें। अषांढाय सहमानाय मीढुषें। इन्द्राय ज्येष्ठा मधुमृद्दुहांना। उुरुं कृणोतु यजमानाय लोकम्॥१७॥

मूर्लं प्रजां वीरवंतीं विदेय। पराँच्येतु निर्ऋतिः पराचा। गोभिनिक्षेत्रं पृशुभिः समंक्तम्। अहंर्भूयाद्यजमानाय मह्मम्। अहंर्नो अद्य सुंविते देधातु। मूलं नक्षेत्रमिति यद्वदेन्ति। परांचीं वाचा निर्ऋतिं नुदामि। शिवं प्रजायै शिवमस्तु मह्मम्॥१८॥

या दिव्या आपः पर्यसा सम्बभूवः। या अन्तरिक्ष उत पार्थिवीर्याः। यासांमषाढा अनुयन्ति

कामम्। ता न आपः श इस्योना भंवन्तु। याश्च कूप्या याश्च नाद्याः समुद्रियाः। याश्च वैश्वन्तीरुत प्रांस्चीर्याः। यासामषाढा मध्यं भक्षयंन्ति। ता न आपः श इस्योना भंवन्तु॥१९॥ तन्नो विश्वे उपं शृण्वन्तु देवाः। तदंषाढा अभिसंयंन्तु यृज्ञम्। तन्नक्षंत्रं प्रथतां पृशुभ्यः। कृषिवृष्टिर्यजमानाय कल्पताम्। शुभ्राः कृन्यां युव्तयः सुपेशंसः। कृर्म्कृतः सुकृतो वीर्यांवतीः। विश्वांन् देवान् ह्विषां वर्धयंन्तीः। अषाढाः काम्मुपं यान्तु यृज्ञम्॥२०॥

यस्मिन् ब्रह्माऽभ्यजंयथ्सर्वमेतत्। अमुं चं लोकमिदमूं च सर्वम्ं। तन्नो नक्षंत्रमभिजिद्विजित्यं। श्रियं दधात्वह्रंणीयमानम्। उभौ लोकौ ब्रह्मणा सञ्जितेमौ। तन्नो नक्षंत्रमभिजिद्विचेष्टाम्। तस्मिन्वयं पृतंनाः सञ्जयेम। तन्नों देवासो अनुंजानन्तु कामम्॥२१॥ शृण्वन्तिं श्रोणामुमृतंस्य गोपाम्। पुण्यामस्या उपश्रणोमि वाचम्। महीं देवीं

विष्णुंपत्नीमजूर्याम्। प्रतीचींमेनाः ह्विषां यजामः। त्रेधा विष्णुंरुरुगायो विचंक्रमे। महीं दिवं पृथिवीम्न्तिरक्षिम्। तच्छोणैति श्रवं इच्छमाना। पुण्यः श्लोकं यजमानाय कृण्वती॥२२॥ अष्टौ देवा वसंवः सोम्यासंः। चतंस्रो देवीर्जराः श्रविष्ठाः। ते युज्ञं पान्तु रजंसः पुरस्तात्।

संवथ्सरीणममृत ई स्वस्ति। युज्ञं नः पान्तु वसंवः पुरस्तांत्। दृक्षिणृतोऽभियंन्तु श्रविष्ठाः। पुण्यं नक्षंत्रम्भि संविशाम। मा नो अरांतिरुघशु इसाऽगर्न्॥२३॥

क्षत्रस्य राजा वर्रुणोऽधिराजः। नक्षत्राणाः शतिभिष्ववसिष्ठः। तौ देवेभ्यः कृणुतो दीर्घमायुः। शतः सहस्रां भेषजानि धत्तः। यज्ञं नो राजा वर्रुण उपयातु। तन्नो विश्वे अभि संयन्तु देवाः। तन्नो नक्षत्रः शतिभिषग्जुषाणम्। दीर्घमायुः प्रतिरद्भेषजानि॥२४॥

अज एकंपादुदंगात्पुरस्तांत्। विश्वां भूतानिं प्रति मोदंमानः। तस्यं देवाः प्रंसवं यंन्ति सर्वे। प्रोष्ठपदासों अमृतंस्य गोपाः। विभाजंमानः समिधान उग्रः। आऽन्तरिक्षमरुहृदगुन्द्याम्।

तः सूर्यं देवम्जमेकंपादम्। प्रोष्ठप्दासो अनुंयन्ति सर्वे॥२५॥ अहिंर्बुप्नियः प्रथमान एति। श्रेष्ठों देवानांमुत मानुंषाणाम्। तं ब्राँह्मणाः सोम्पाः सोम्यासंः।

प्रोष्ठपदासों अभि रक्षिन्ति सर्वै। चत्वार् एकंमभि कर्म देवाः। प्रोष्ठपदास इति यान् वदन्ति। ते बुधियं परिषद्य एकंमभि कर्म देवाः। प्रोष्ठपदास इति यान् वदन्ति।

पूषा रेवत्यन्वेति पन्थांम्। पुष्टिपती पशुपा वाजंबस्त्यौ। इमानि ह्व्या प्रयंता जुषाणा। सुगैर्नो यानैरुपंयातां यज्ञम्। क्षुद्रान् पृशून् रक्षतु रेवती नः। गावो नो अश्वार् अन्वेतु पूषा। अञ्चर् रक्षंन्तौ बहुधा विरूपम्। वाजर्र सनुतां यजमानाय यज्ञम्॥२७॥

तद्श्विनांवश्वयुजोपंयाताम्। शुभुङ्गिमिष्ठौ सुयमेभिरश्वैः। स्वं नक्षंत्र १ ह्विषा यजंन्तौ। मध्वा सम्पृंक्तौ यजुंषा समंक्तौ। यौ देवानौं भिषजौं हव्यवाहौ। विश्वंस्य दूतावृमृतंस्य गोपौ। तौ नक्षंत्रं जुजुषाणोपंयाताम्। नमोऽश्विभ्यौं कृणुमोऽश्वयुग्भ्यौम्॥२८॥

अपं पाप्मानं भरंणीर्भरन्तु। तद्यमो राजा भगंवान् विचंष्टाम्। लोकस्य राजां महुतो महान् हि। सुगं नः पन्थामभंयं कृणोतु। यस्मिन्नक्षंत्रे यम एति राजाः। यस्मिन्नेनम्भ्यविश्चन्त देवाः। तदस्य चित्र र ह्विषां यजाम। अपं पाप्मानं भरंणीर्भरन्तु॥२९॥
निवेशनी सङ्गर्मनी वसूनां विश्वां रूपाणि वसून्यावेशयन्ती। सहस्रपोष स्मुभगा रराणा

सा न आगुन्वर्चसा संविदाना॥ यत्ते देवा अदंधुर्भागुधेयममावास्ये संवसन्तो महित्वा। सा नो युज्ञं पिपृहि विश्ववारे रुयिं नो धेहि सुभगे सुवीरम्॥३०॥

नवों नवो भवति जायंमानोऽह्रां केतुरुषसांमेत्यग्रें। भागं देवेभ्यो विदंधात्यायन् प्रचन्द्रमांस्तिरति दीर्घमायुंः॥

यमोदित्या अभ्शमांप्याययंन्ति यमक्षितमक्षितयः पिबंन्ति। तेनं नो राजा वर्रुणो बहस्पतिरा

यमांदित्या अर्शुमांप्याययंन्ति यमक्षित्मिक्षितयः पिबंन्ति। तेनं नो राजा वर्रुणो बृहस्पतिरा प्याययन्तु भुवंनस्य गोपाः॥

ये विरूपे समनसा संव्ययंन्ती। समानं तन्तुं परितात्नातें। विभू प्रभू अंनुभू विश्वतों हुवे। ते नो नक्षेत्रे हवमार्गमेतम्। वयं देवी ब्रह्मणा संविदानाः। सुरत्नांसो देववीतिं दर्धानाः। अहोरात्रे ह्विषां वर्धयंन्तः। अतिं पाप्मान्मितिमृक्त्यागमेम। प्रत्युंवदृश्यायती। व्युच्छन्तीं दुह्ता दिवः। अपो मृही वृंणुते चक्षुंषा। तमो ज्योतिष्कृणोति सूनरीं। उदुस्त्रियाः सचते सूर्यः। सचां उद्यन्नक्षंत्रमर्चिमत्। तवेदुंषो व्युषि सूर्यस्य च। सं भक्तेनं गमेमिह। तन्नो नक्षंत्रमर्चिमत्। भानुमक्तेजं उचर्तत। उपयुक्तिमृहार्गमत्। प्र नक्षंत्राय देवायं। इन्द्रायेन्दुः हवामहे। स नंः सविता सुंवथ्सिनम्। पृष्टिदां वीरवंत्तमम्।

उदुत्यं जातवेदसं देवं वहन्ति केतवंः। दृशे विश्वाय सूर्यम्। चित्रं देवानामुदंगादनींकं चक्षुंर्मित्रस्य वरुंणस्याग्नेः। आऽप्रा द्यावां पृथिवी अन्तरिक्षः सूर्यं आत्मा जगंतस्तस्थुषंश्च।

आदितिर्न उरुष्युत्वदितिः शर्म यच्छत्। अदितिः पात्वश्हंसः। महीमूषु मातरश्रं सुव्रतानांमृतस्य पत्नीमवंसे हुवेम। तुविक्षत्रामृजरंन्तीमुरूचीश सुशर्माणमदितिश सुप्रणीतिम्।

ड्दं विष्णुर्विचंक्रमे त्रेधा निदंधे प्दम्। समूंढमस्य पारसुरे। प्रतिद्वष्णुंः स्तवते वीर्याय। मृगो न भीमः कुंचरो गिरिष्ठाः। यस्योरुषुं त्रिषु विक्रमंणेषु। अधिक्षियन्ति भुवंनानि विश्वां। अग्निर्मूर्धा दिवः कुकुत्पतिः पृथिव्या अयम्। अपार रेतार्रस जिन्वति। भुवो युज्ञस्य रजंसश्च नेता यत्रांनियुद्धिः सचंसे शिवाभिः। दिवि मूर्धानं दिषषे सुवर्षां जिह्वामंग्ने चकृषे हव्यवाहम्। अनुनोऽद्यानुमितिर्युज्ञं देवेषुं मन्यताम्। अग्निश्चं हव्यवाहंनो भवंतां दाशुषे मयः। अन्विदंनुमते त्वं मन्यांसै शं चे नः कृषि। ऋत्वे दक्षांय नोहि नु प्रण् आयू रेषि तारिषः। ह्व्यवाहंमभिमातिषाहम्। रुक्षोहणं पृतंनासु जिष्णुम्। ज्योतिष्मन्तं दीर्घतं पुरंन्धिम्। अग्नि इ

स्विष्टकृतमाहुंवेम। स्विष्टमग्ने अभितत्पृंणाहि। विश्वां देव पृतंना अभिष्य। उरुं नः पन्थां प्रदिशन्विभाहि। ज्योतिष्मद्धेह्यजरं न आयुंः॥

अग्नये स्वाहा कृत्तिकाभ्यः स्वाहाँ।
अम्बाये स्वाहां दुलाये स्वाहाँ।
नित्तत्ये स्वाहां उभ्रयंन्त्ये स्वाहाँ।
मेघयंन्त्ये स्वाहां वर्षयंन्त्ये स्वाहाँ।
मृघयंन्त्ये स्वाहां वर्षयंन्त्ये स्वाहाँ।
मृघयंन्त्ये स्वाहां वर्षयंन्त्ये स्वाहाँ।
मृघयंन्त्ये स्वाहां रोहिण्ये स्वाहाँ।
प्रजापंतये स्वाहां प्रजाभ्यः स्वाहाँ।
सोमाय स्वाहां मृगशीर्षाय स्वाहाँ।
सोमाय स्वाहां मृगशीर्षाय स्वाहाँ।
इन्वकाभ्यः स्वाहोषंधीभ्यः स्वाहाँ।
राज्याय स्वाहाऽभिजित्ये स्वाहाँ।
रुद्राय स्वाहाऽऽद्रिये स्वाहाँ।
पिन्वमानायै स्वाहां पृशुभ्यः स्वाहाँ।

राज्याय स्वाहाऽभिजिंत्ये स्वाहाँ।
रुद्राय स्वाहाऽऽद्रिये स्वाहाँ।
पिन्वंमानाये स्वाहां पृशुभ्यः स्वाहाँ।
अदित्ये स्वाहा पुनर्वसुभ्याम्।
स्वाहा भूँत्ये स्वाहा प्रजाँत्ये स्वाहाँ।
बृह्स्पतंये स्वाहां तिष्यांय स्वाहाँ।
बृह्स्पतंये स्वाहां तिष्यांय स्वाहाँ।
बृह्स्पतंये स्वाहाँ।
स्पभ्यः स्वाहाँऽऽश्रेषाभ्यः स्वाहाँ।
पृतृभ्यः स्वाहां मृघाभ्यः।
पृतृभ्यः स्वाहां मृघाभ्यः।

स्वाहांऽनुघाभ्यः स्वाहांऽगदाभ्यः। स्वाहांऽरुन्धतीभ्यः स्वाहां। अर्यम्णे स्वाहा फल्गुंनीभ्याः स्वाहां। भगांय स्वाहा फल्गुंनीभ्याङ् स्वाहाँ। श्रेष्ठ्यांय स्वाहां।

स्वित्रे स्वाहा हस्ताय। स्वाहां दद्ते स्वाहां पृण्ते।

नक्षत्रसूक्तम्

पशुभ्यः स्वाहाँ।

स्वाहाँ प्रयच्छंते स्वाहाँ प्रतिगृभ्णते स्वाहाँ। त्वष्ट्रे स्वाहां चित्रायै स्वाहां।

चैत्रांयु स्वाहां प्रजाये स्वाहां। वायवे स्वाहा निष्ठ्यांयै स्वाहाँ।

कामचारांय स्वाहाऽभिजित्यै स्वाहाँ। इन्द्राग्निभ्या इस्वाहा विशांखाभ्या इस्वाहाँ।

श्रेष्ठ्याय स्वाहाऽभिजिंत्ये स्वाहाँ।

पौर्णुमास्ये स्वाहा कामांय स्वाहाऽऽगंत्ये स्वाहाँ। मित्राय स्वाहां ऽनूराधेभ्यः स्वाहां।

मित्रधेयांय स्वाहाऽभिजिंत्यै स्वाहाँ। इन्द्रांयु स्वाहाँ ज्येष्ठायै स्वाहाँ।

ज्येष्ठ्यांय स्वाहाऽभिजित्यै स्वाहाँ। प्रजापंतये स्वाहा मूलांय स्वाहां। प्रजायै स्वाहां।

अुद्धः स्वाहांऽषाढाभ्यः स्वाहां। समुद्राय स्वाहा कामांय स्वाहाँ।

अभिजिंत्यै स्वाहाँ। विश्वैभ्यो देवेभ्यः स्वाहांऽषाढाभ्यः स्वाहां।

अनपजय्याय स्वाहा जित्यै स्वाहाँ। ब्रह्मणे स्वाहांऽभिजिते स्वाहां। ब्रह्मलोकाय स्वाहाऽभिजित्यै स्वाहाँ।

विष्णंवे स्वाहाँ श्रोणायै स्वाहाँ। श्लोकांयु स्वाहां श्रुतायु स्वाहां।

नक्षत्रसूक्तम् वसुंभ्यः स्वाह्। श्रविष्ठाभ्यः स्वाहाँ। अग्रांयु स्वाहा परींत्ये स्वाहाँ। वरुंणाय स्वाहां शृतभिषजे स्वाहां। भेषजेभ्यः स्वाहाँ। अजायैकंपदे स्वाहाँ प्रोष्ठपुदेभ्यः स्वाहाँ। तेर्जसे स्वाहाँ ब्रह्मवर्चसाय स्वाहाँ। अहंये बुध्नियांय स्वाहाँ प्रोष्ठपदेभ्यः स्वाहाँ। प्रतिष्ठायै स्वाहाँ। पूष्णे स्वाहां रेवत्यै स्वाहां। पशुभ्यः स्वाहाँ। अश्विभ्या्र् स्वाहाँ ऽश्वयुग्भ्या्र् स्वाहाँ। श्रोत्रांय स्वाहा श्रुत्यै स्वाहां। यमाय स्वाहांऽपभुरणीभ्यः स्वाहाँ। राज्याय स्वाहाऽभिजित्यै स्वाहाँ। अमावास्याये स्वाहा कामाय स्वाहाऽऽगत्ये स्वाहां। चुन्द्रमंसे स्वाहाँ प्रतीदृश्याये स्वाहाँ। अहोरात्रेभ्यः स्वाहाँऽर्धमासेभ्यः स्वाहाँ। मासेंभ्यः स्वाहर्तुभ्यः स्वाहाँ। संवथ्सराय स्वाहां। अह्रे स्वाहा रात्रियै स्वाहाँ। अतिंमुत्त्ये स्वाहाँ। उषसे स्वाहा व्युंष्ट्ये स्वाहां। व्यूषुष्ये स्वाहाँ व्युच्छन्त्ये स्वाहाँ। व्युंष्टायै स्वाहाँ। नक्षंत्राय स्वाहोंदेष्यते स्वाहाँ। उद्यते स्वाहोदिताय स्वाहाँ। हरंसे स्वाहा भरंसे स्वाहाँ। भ्राजंसे स्वाहा तेजंसे स्वाहाँ।

तपंसे स्वाहाँ ब्रह्मवर्चसाय स्वाहाँ।

सूर्यायु स्वाहा नक्षेत्रेभ्यः स्वाहाँ। प्रतिष्ठायै स्वाहाँ।

अदिंत्ये स्वाहाँ प्रतिष्ठाये स्वाहाँ। विष्णंवे स्वाहां यज्ञाय स्वाहां।

प्रतिष्ठायै स्वाहाँ॥

नक्षत्रसूक्तम्

द्धिकाळणों अकारिषं जिष्णोरश्वंस्य वाजिनंः। सुर्भि नो मुखांकर्त् प्रण् आयूर्ंषि तारिषत्॥

आपो हि ष्ठा मंयो भुवस्तानं ऊर्जे दंधातन। महेरणाय चक्षंसे॥ यो वंः शिवतमो रसुस्तस्यं भाजयतेह नंः। उशुतीरिंव मातरंः॥

तस्मा अरं गमाम वो यस्य क्षयांय जिन्वंथ। आपो जनयंथा च नः॥

उर्दुत्तमं वरुणपाशंमस्मदवाधमं विमध्यमङ् श्रंथाय। अथां वयमांदित्यव्रते तवानांगसो अदितये स्याम। अस्तंभ्राद् द्यामृंष्भो अन्तरिक्षमिमीत वरिमाणं पृथिव्या आसींदद्विश्वा

भुवंनानि सम्राड्विश्वेत्तानि वर्रुणस्य व्रतानिं।

यत्किं चेदं वरुण दैव्ये जर्नेभिद्रोहं मनुष्यांश्वरांमसि। अचित्तीयत्तव धर्मा युयोपिम मा नुस्तस्मादेनंसो देव रीरिषः॥

कित्वासो यद्रिरिपुर्नदीवि यद्वां घा स्त्यमुत यं न विद्या सर्वाताविष्यं शिथिरेवं देवाथां ते स्याम वरुण प्रियासंः॥

अवं ते हेडों वरुण नमोभि्रवंयज्ञेभिरीमहे ह्विभिंः। क्षयंत्रस्मभ्यंमसुरप्रचेतो राजन्नेना रसिशिश्रथः कृतानि॥

तत्त्वां यामि ब्रह्मणा वन्दंमानुस्तदाशांस्ते यजमानो हविर्भिः। अहेंडमानो वरुणेह बोध्युर्रुशरस् मा न आयुः प्रमोषीः॥

हिरंण्यवर्णाः शुचंयः पावुका यासुं जातः कुश्यपो यास्विन्द्रंः। अग्निं या गर्भं दिधेरे विरूपास्ता न आपः शङ् स्योना भेवन्तु॥ यासार् राजा वर्रुणो याति मध्ये सत्यानृते अंवपश्यं जनानाम्। मधुश्चतः श्चयो याः पांवकास्ता न आपः शङ् स्योना भवन्तु॥ यासां देवा दिवि कृण्वन्ति भक्षं या अन्तिरक्षे बहुधा भवन्ति। याः पृथिवीं पर्यसोन्दन्तिं शुक्रास्ता न आपः शङ् स्योना भवन्तु॥ शिवनं मा चक्षुषा पश्यताऽऽपः शिवयां तन्वोपं स्पृशत

त्वचं मे। सर्वारं अग्नीर रंफ्सुषदों हुवे वो मिय वर्चो बलुमोजो नि धंत्त॥
पर्वमानः सुवर्जनः। प्वित्रेण विचंषणिः। यः पोता स पुंनातु मा। पुनन्तुं मा देवजनाः।
पुनन्तु मनंवो धिया। पुनन्तु विश्वं आयवंः। जातंवेदः प्वित्रंवत्। प्वित्रंण पुनाहि मा।
शुक्रेण देवदीद्यंत्। अग्ने कत्वा कतूर् रन्। यत्तं प्वित्रंम् चिषिं। अग्ने वितंतमन्तरा। ब्रह्म
तेनं पुनीमहे। उभाभ्यां देवसवितः। प्वित्रंण स्वेनं च। इदं ब्रह्मं पुनीमहे। वैश्वदेवी पुनती
देव्यागात्। यस्ये बह्बीस्तनुवो वीतपृष्ठाः। तया मदंन्तः सध्माद्येषु। वयर् स्याम पत्यो

रयीणाम्। वैश्वान्तरो रिष्मिभिर्मा पुनात्। वातंः प्राणेनेषिरो मयो भूः। द्यावापृथिवी पर्यसा पर्योभिः। ऋतावंरी यज्ञिये मा पुनीताम्। बृहद्भिः सिवतस्तृभिः। वर्षिष्ठैदेवमन्मभिः। अग्ने दक्षैः पुनाहि मा। येनं देवा अपुनत। येनाऽऽपो दिव्यं कशः। तेनं दिव्येन् ब्रह्मणा। इदं ब्रह्मं पुनीमहे। यः पांवमानीर्ध्येति। ऋषिभिः सम्भृत् रसम्। सर्वर् स पूतमंश्राति। स्वदितं मांतिरश्वंना। पावमानीर्यो अध्येति। ऋषिभिः सम्भृत् रसम्। तस्मै सरस्वती दुहे। क्षीरर स्पिर्मधूदकम्॥ पावमानीः स्वस्त्ययंनीः। सुद्धाहि पर्यस्वतीः। ऋषिभिः सम्भृतो रसः। ब्राह्मणेष्वमृतर् हितम्। पावमानीर्दंशन्तु नः। इमं लोकमथो अमुम्। कामान्थ्समंधयन्तु नः। देविर्देवेः समाभृताः। पावमानीः स्वस्त्ययंनीः। सुद्धाहि घृतश्चतः। ऋषिभिः सम्भृतो रसः। वाह्मानीर्देवः समाभृताः। पावमानीः स्वस्त्ययंनीः। सुद्धाहि घृतश्चतः। ऋषिभिः सम्भृतो

रसंः। ब्राह्मणेष्वमृतर् हितम्। येनं देवाः प्वित्रेण। आत्मानं पुनते सदाः। तेनं सहस्रंधारेण। पावमान्यः पुनन्तु मा। प्राजापत्यं प्वित्रम्। श्रतोद्यांमर हिर्ण्मयम्। तेनं ब्रह्म विदों वयम्।

पूतं ब्रह्मं पुनीमहे। इन्द्रंः सुनीती सहमां पुनातु। सोमः स्वस्त्या वर्रुणः सुमीच्यां। युमो राजां प्रमृणाभिः पुनातु मा। जातवेदा मोर्जयंन्त्या पुनातु। भूभृंवः सुवंः। तच्छुं योरावृणीमहे। गातुं युज्ञायं। गातुं यज्ञपंतये। दैवीं स्वस्तिरंस्तु नः। स्वस्तिर्मानृषेभ्यः। ऊर्ध्वं जिंगातु भेषजम्। शं नो अस्तु द्विपदें। शं चतुंष्पदे। ॐ शान्तिः शान्तिः॥ नमो ब्रह्मणे नमो अस्त्वग्नये नमः पृथिव्ये नम् ओषंधीभ्यः। नमो वाचे नमो वाचस्पतंये विष्णंवे बृहते करोमि॥

°्र ॥ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥

॥ प्रोक्षण मन्त्राः॥

आपो हि ष्ठा मंयो भुवस्ता नं ऊर्जे दंधातन। मुहेरणांय चक्षंसे। यो वंः शिवतंमो रसस्तस्यं भाजयतेह नंः। उश्तीरिंव मातरंः। तस्मा अरं गमाम वो यस्य क्षयांय जिन्वंथ। आपों जनयंथा च नः॥

-देवस्यं त्वा सिवृतुः प्रंस्वे। अश्विनौर्बाहुभ्याम्। पूष्णो हस्ताभ्याम्। अश्विनोर्भेषंज्येन। तेजंसे ब्रह्मवर्चसायाभिषिश्चामि॥

- - - देवस्यं त्वा सिवृतुः प्रस्वे। अश्विनौर्बाहुभ्याम्। पूष्णो हस्ताभ्याम्। सरंस्वत्यै भैषंज्येन। वीर्यायात्राद्यांयाभिषिञ्चामि॥

देवस्यं त्वा सिवृतुः प्रंसवे। अश्विनौर्बाहुभ्याम्। पूष्णो हस्ताभ्याम्। इन्द्रंस्येन्द्रियेणं। श्रिये यशंसे बलायाभिषिश्चामि॥

देवस्यं त्वा सवितुः प्रंस्वेंऽश्विनौर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्तौभ्या १ सरंस्वत्ये वाचो यन्तुर्यन्नेणाग्नेस्त्वा साम्रांज्येनाभिषिश्चामि॥

देवस्यं त्वा सिवृतुः प्रंसवेंऽश्विनौर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्या सरंस्वत्ये वाचो यन्तुर्यन्नेण बृह्स्पतेंस्त्वा साम्राज्येनाभिषिश्चामि॥

द्रुपदादिव मुश्चंतु। द्रुपदादिवेन्मुंमुचानः। स्विन्नः स्नात्वी मलांदिव। पूतं पवित्रेणेवाज्यम्। आपः शुन्धन्तु मैनंसः।

आपो वा इद सर्वं विश्वां भूतान्यापः प्राणा वा आपः पृशव आपोऽन्नमापोऽमृंतमापः सम्राडापो विराडापः स्वराडापृश्छन्दा इस्यापो ज्योती इष्यापो यजू इष्यापः सत्यमापः सर्वा देवता आपो भूर्भुवः सुवराप ओम्॥

॥ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥

By generated on May 28, 2025

Downloaded from http://stotrasamhita.github.io StotraSamhita Credits